

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 59.081.2024

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова,

доктору юридичних наук, професору

Степановій Т.В.

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Баламуш Мар'яни Анатоліївни

на дисертаційну роботу

Ківало Людмили Вікторівни

на тему «Адміністративно-правове забезпечення судового захисту особи у

спорах щодо її незаконного звільнення з публічної служби»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження. Основним завданням сучасної демократичної, правової держави є захист прав людини та громадянина в публічно-правовій та приватноправовій сферах суспільних відносин. Не є виключенням в цьому сенсі і службові відносини, які, по-перше, є видом публічно-правових відносин, по-друге, їх особливість проявляється у тому, що учасниками таких правовідносин є суб'єкти публічного права – публічні службовці (керівник і підлегла йому особа). Захист прав публічних службовців від свавілля їх керівників потребує не меншої уваги з боку громадськості та науковців ніж захист прав та свобод суб'єктів приватного права (фізичних та юридичних осіб) від свавілля суб'єктів, наділених владними повноваженнями. Для захисту прав осіб в публічно-правовій сфері як раз і була створена в Україні система адміністративних судів та прийнято кодифікований нормативно-правовий акт у сфері адміністративного правосуддя. Саме тому аналіз та дослідження адміністративного правосуддя у сфері службових правовідносин не тільки сприяє виявленню прогалин в

чинному адміністративному законодавстві, а й допомагає підвищити ефективність діяльності адміністративних судів на даному етапі розвитку нашої держави.

В теорії адміністративного права та на практиці існують невирішені досі проблеми, які негативно позначаються на ефективності діяльності адміністративних судів щодо незаконного звільнення осіб з посад публічної служби, зокрема: неналежне розкриття змісту правових понять (наприклад, поняття «публічна служба»); наявність правових колізій (наприклад, між нормами трудового права та нормами службового права); існування прогалин в матеріальному, процедурному і процесуальному адміністративному законодавстві (наприклад, стосовно підстав притягнення публічного службовця до дисциплінарної відповідальності у вигляді звільнення його з посади).

Усе це робить актуальним дослідження адміністративно-правового забезпечення судового захисту особи у спорах щодо її незаконного звільнення з публічної служби.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертації. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків і списку використаних джерел.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел з теорії держави і права та адміністративного права.

Обґрунтованість теоретичних положень, рекомендацій щодо подальшого наукового розроблення теми, достовірність результатів

дослідження забезпечено використанням сукупності методів наукового пізнання, які використовуються в юридичних дослідженнях. Все це дозволило здобувачці сформулювати ряд важливих наукових положень, висновків та рекомендацій.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. В дослідженні чітко виражений:

- теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і їх критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо змістовного наповнення багатьох дискусійних правових понять проблем (публічна служба, незаконне звільнення, адміністративно-правове забезпечення тощо);

- практичний підхід, зокрема, запропоновано визначення публічної служби, яке на думку авторки дисертації, можна врахувати під час визначення положень ст. 4 КАС України, що присвячені дефініції «публічна служба».

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Положення дисертації ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора і джерелах права.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у тому, що дисертація є одним із перших у науці адміністративного права і процесу цілісним комплексним дослідженням, яке присвячене аналізу особливостей адміністративно-правового забезпечення судового захисту особи у спорах щодо її незаконного звільнення з публічної служби, розробці на підставі сучасних досягнень адміністративно-правової науки засобів правового захисту особи від незаконного її звільнення з посади публічної служби, а також вдосконаленню на цій підставі положень національного адміністративного законодавства у сфері публічної служби та

адміністративного судочинства.

Здобувачка проаналізувала значний масив спеціальної наукової правової літератури, що присвячена проблемам визначення публічної служби, адміністративно-правового статусу, судового захисту особи, адміністративно-правовому забезпеченню та іншим важливим напрямом сучасної науки адміністративного права, які дозволи всебічно розкрити тему дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для проведення наукових досліджень з питань прийняття, проходження і припинення публічної служби; правотворчій діяльності – для підготовки пропозицій щодо вдосконалення норми службового права України та положень КАС України з питань адміністративно-правового забезпечення захисту осіб від незаконного звільнення з публічної служби; правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення діяльності як суб'єктів, які приймають рішення щодо звільнення особи з посади публічної служби, так і адміністративних судів, які розглядають спори щодо звільнення особи з посади публічної служби; навчальному процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, проведення семінарських і практичних занять із дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративне процедурне право», «Адміністративне процесуальне право» та «Адміністративне судочинство» (Акт впровадження ОНУ імені І.І. Мечникова від 30.09.2024 р.).

Заслуговують на увагу та підтримку наступні положення дисертації, зокрема:

- запропоновано авторське визначення публічної служби, під якою слід розуміти: по-перше, професійну діяльність суддів, прокурорів, осіб на посадах державної служби, включаючи військову службу, а також осіб на посадах місцевого самоврядування, які передбачені пунктом 3 частини 1 ст. 3 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»; по-

друге, діяльність на політичних посадах в органах державної влади та місцевого самоврядування (народні депутати, міністри і їх заступники, урядові уповноважені, депутати місцевих рад і ін.); по-третє, патронатну службу в органах публічної влади (радники, консультанти і ін.); по-четверте, альтернативну (невійськову) службу (підрозділ 1.1 дисертації);

- доведено, що правовий захист публічних службовців від незаконного звільнення це комплекс судових і позасудових засобів, механізмів і процедур передбачених чинним законодавством, які спрямовані на усунення та вирішення публічно-правового спору щодо звільнення особи з посади публічного службовця, а судовий захист публічних службовців від незаконного звільнення з посади це комплекс судових засобів, механізмів і процедур передбачених КАС України, які спрямовані на усунення та вирішення публічно-правового спору щодо звільнення особи з посади публічного службовця (підрозділ 1.2 дисертації);

- запропоноване авторське визначення службової дисципліни: «Службова дисципліна – це неухильне дотримання обмежень, які закріплені антикорупційним законодавством, та сумлінне виконання службових обов'язків, які передбачені нормами національного законодавства, правилами внутрішнього службового розпорядку, положеннями про структурні підрозділи державних органів, посадовими інструкціями. Присягою державного службовця, а також містяться в контракті про проходження державної служби». Здобувач доводить, що це визначення розкриває як зв'язок службової дисципліни із адміністративно-правовим статусом публічного службовця, так і зв'язок службової дисципліни із дисциплінарною відповідальністю публічного службовця у вигляді звільненням з посади публічної служби (підрозділ 2.1 дисертації);

- виокремлено особливості розгляду та вирішення спорів щодо незаконного звільнення особи з публічної служби, які притаманні даній категорії справ, а саме: а) ці спори відносяться до публічно-правових спорів, пов'язаних з публічною службою; б) ці спори є складним явищем, яке

включає в себе публічно-правові аспекти і акцентує зусилля на захисті прав громадян, зайнятих у секторі публічного управління; в) розгляд та вирішення таких адміністративних справ здійснюється адміністративними судами; г) темпоральні межі звернення до адміністративного суду стосовно звільнення з публічної служби – місяць; г) це справи незначної складності; д) як правило, ця категорія справ розглядається в порядку спрощеного провадження; е) процесуальний статус учасників цих спорів має свої характерні особливості, обумовлені поєднанням елементів загальної та спеціальної правосуб'єктності; є) ці спори виникають внаслідок конфлікту між публічним службовцем, незаконно відстороненим від виконання своїх обов'язків, та органом публічної влади; ж) метою вирішення спорів цієї категорії є відновлення прав і законних інтересів службовця в публічно-трудових відносинах та захист публічної служби як важливої частини державного функціонування; з) в більшості випадків ця категорія справ розглядається – в порядку письмового провадження; и) позивач звільнений від сплати судового збору; і) судові рішення виконуються негайно, але це не стосується випадків, коли позови подають службові особи, які займають відповідальне або особливо відповідальне становище відповідно до Закону України «Про запобігання корупції»; ї) виконання судових рішень у справах щодо незаконного звільнення особи з публічної служби – виконують лише органи державної виконавчої служби (державні виконавці); й) особливий спосіб виконання судових рішень – поновлення позивача на посаді; та/або стягнення з відповідача на користь позивача середнього заробітку за час вимушеного прогулу в межах суми стягнення та за розрахунковий період, які зазначені в судовому рішенні тощо (підрозділ 3.1 дисертації).

У результаті проведеного дисертаційного дослідження авторкою було сформульовано і інші висновки, спрямовані на удосконалення теоретико-правового розуміння судового захисту особи у справах щодо її незаконного звільнення з публічної служби та практики його реалізації, а також на вдосконалення адміністративного законодавства у зазначеній сфері.

У цілому дисертація носить завершений характер, мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації відображені у 4 наукових статтях, які опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Аналіз наукових статей, опублікованих здобувачкою по темі дисертації, дозволяє зробити висновок, що вони присвячені актуальним і в той же час проблемним сферам адміністративно-правового буття України, а саме: незаконному звільненню з публічної служби як підставі звернення до адміністративного суду; проблемам змістовного визначення і співвідношення понять «правовий» і «судовий» захист публічних службовців від незаконного звільнення з посади; адміністративно-правовим аспектам службової дисципліни та наслідкам її порушення у вигляді звільнення з посади; адміністративно-правовим засобам захисту прав державних службовців у сфері службових відносин та від незаконного звільнення з публічної служби.

Публікації, що були оприлюднені у вигляді тез на науково-практичних конференціях, охоплюють собою такі проблемні питання предмету дослідження як: особливості проходження та припинення публічної служби в умовах воєнного стану; звільнення особи з державної служби за порушення присяги державного службовця; практика адміністративного судочинства у справах щодо звільнення з публічної служби та її вплив на розвиток публічного права; проблема визначення «законності» і «незаконності» рішення про звільнення публічного службовця з посади.

Отже, основні положення дисертації та висновки проведеного дослідження відображені в публікаціях Л.В. Ківало та апробовані на науково-практичних конференціях за спеціальністю 081 «Право».

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Встановлено, що запозичення чужих ідей, результатів або слів без

оформлення належного цитування не характеризує дисертаційне дослідження, що рецензується. Слід констатувати, що порушення академічної доброчесності відсутні у дисертаційному дослідженні Ківало Людмили Вікторівни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення судового захисту особи у спорах щодо її незаконного звільнення з публічної служби».

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. В цілому високо оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, слід відмітити низку дискусійних положень, які потребують додаткових пояснень чи аргументації з боку дисертантки.

1. Дискусійним бачиться визначення структури адміністративно-правового статусу публічного службовця, яке пропонує здобувачка в підрозділі 2.1 дисертації, адже автор намагається об'єднати теоретичні уявлення про структуру адміністративно-правового статусу приватної особи та уявлення про структуру адміністративно-правового статусу суб'єкта публічного адміністрування. Погоджуємось із тим, що в юридичній літературі публічні службовці не завжди належним чином були відображені в типології суб'єктів адміністративного права, втім, на нашу думку, структура їх адміністративно-правового статусу не повинна складатись із елементів, які традиційно відносяться до юридичних осіб публічного права (органів державної влади та органів місцевого самоврядування).

2. В підрозділі 1.4 дисертації здобувач розглядає бібліографічне підґрунтя та методологічні засади дослідження. У зв'язку із цим, виникає два наступних питання – Які аргументи покладені в основу виділення у структурі роботи саме цього підрозділу? Які методологічні засади, окрім методів наукового пізнання, здобувач виділяє для дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення судового захисту особи у спорах щодо її незаконного звільнення з публічної служби?

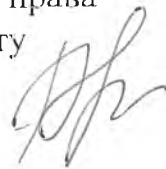
Проте вказані недоліки не впливають на загалом позитивну оцінку дисертації.

Висновок по рецензованій дисертації.

Дисертаційне дослідження Ківало Людмили Вікторівни «Адміністративно-правове забезпечення судового захисту особи у спорах щодо її незаконного звільнення з публічної служби» є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, обсягом проведених досліджень відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а його авторка, Ківало Людмила Вікторівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри
адміністративного та господарського права
Одеського національного університету
імені І.І.Мечникова

Мар'яна БАЛАМУШ

Підпис громад.	<i>Мар'яна Баламуш</i>
посада	<i>доцент</i>
ЗАВІРЯЮ:	
Проректор ОНУ імені І. І. Мечникова	
<i>Запорожченко О. В.</i>	